

УДК 331.101.2

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК СУЧАСНИЙ ФАКТОР ВИРОБНИЦТВА

Сотнікова Юлія Володимирівна, к.е.н., доцент, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація – проведено аналіз історичної зміни факторів виробництва. Визначено особливості сучасного розвитку економіки, які дозволили обґрунтувати доцільність використання терміну «креативна економіка». Проведено аналіз визначення креативності. Обґрунтовано доцільність залучення до факторів виробництва креативності як необхідного елементу досягнення конкурентоздатності сучасного підприємства.

Ключові слова – креативна економіка, креативність, фактори виробництва.

Для здійснення процесу виробництва необхідні певні умови – фактори виробництва.

Вперше цей термін був використаний К. Марксом, який визначив існування двох великих груп факторів виробництва: особисті та речові. Під особистим фактором розуміють робочу силу як сукупність фізичних та інтелектуальних здібностей людини до праці. Під речовим фактором розуміють сукупність засобів праці, предметів праці та природних умов [1].

Згодом економічна теорія звільнилась від соціально-класових, ідеологічних поглядів на фактори виробництва, розширила їх межі і досліджує їх як загальні техніко-економічні елементи, без яких процес виробництва неможливий в будь-якому суспільстві.

Довгий час в економічній теорії чотири факторна класифікація елементів виробництва (капітал, праця, земля та підприємницькі здібності) вважалась класичною і начебто завершеною. Однак на кожному етапі розвитку суспільного виробництва під впливом науково-технічного прогресу постійно з'являються нові складові процесу виробництва, які з часом досягають такого рівня розвитку і значення, що перетворюються на самостійні фактори виробництва. Тому економічна на-

ука постійно розширює і доповнює класифікацію факторів виробництва.

Сучасна вітчизняна і світова економічна наука до складу факторів виробництва відносить: працю, капітал, землю, підприємницькі здібності, науку, інформацію, екологію [2].

Сучасний розвиток світової системи характеризується новим етапом, що свідчить про перехід економік розвинених країн до пост-індустріального типу, заснованого на домінуванні знань, сфери послуг, інтелектуальної праці, досягнень науки і культури, інновацій, глобальних інформаційних систем і новітніх технологій у бізнесі.

Формується і розвивається новий тип економіки, який має наступні характерні особливості:

збільшується і починає домінувати частка сфери послуг, а не сфера виробництва;

знання і наука грають у новій економіці провідну роль, переважає роль творчої праці;

знання надають можливість породжувати безперервний потік нововведень, що відповідає вимогам динамічно мінливих потреб, а часто і формують їх;

взаємодія між носіями "ідеї" опосередковується широкими мережевими зв'язками у світовому масштабі;

зростає значення людського капіталу та інвестицій в освіту і підготовку кадрів [3].

Більшість закордонних і вітчизняних авторів використовують термін «креативна економіка», чим підкреслюють її відмінність від традиційної. Ця відмінність полягає в тому, що головний інструмент у ній – це знання, ресурс – інформація, а продукт – інновація.

З огляду на окреслені тенденції в розвитку сучасної економіки, автор вважає доцільним розширити існуючий перелік факторів виробництва ще одним – додати креативність.

Креативність – новітній термін, який сьогодні отримав дуже широкого вжитку та

в самому загальному вигляді розуміється як загальна здібність до творчості.

Зупинимося більш детально на трактовці різних авторів цього терміну.

Таблиця 1

Підходи вітчизняних та закордонних авторів до трактовки терміну «креативність»

Автор	Трактовка
К. Роджерс	здатність виявляти нові способи вирішення проблем і нові способи вираження [4]
М.А. Холодна	дивергентне мислення, відмінною особливістю якого є готовність висувати безліч однаково правильних ідей щодо одного і того ж об'єкта [5]
П. Торренс	процес прояву чутливості до проблем, дефіциту знань, їх дисгармонії, незгідності і т. д.; фіксації цих проблем; пошуку їх рішень, висунення гіпотез; і нарешті, формулювання і повідомлення результату рішення [6]
Х. Гейвін	здатність отримувати цінні результати нестандартним способом [7]
В. Н. Козленко	потреба в дослідницькій діяльності, що притаманна кожній людині від народження і виявляється у формі рефлексу: «що з цим можна зробити?» [8]
К. Кирсанов	творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей, а також входять до структури обдарованості в якості незалежного фактора [9]

Таким чином, узагальнюючі наведені визначення можна сказати, що креативність – це потенціал особистості, який вона використовує для вирішення проблем професійного, побутового, соціального характеру та продукування нових ідей.

Д. Перкінс виділяє наступні елементи креативності:

наявність сильного внутрішнього спонукання, обов'язку перед власними принципами: творець схильний до ускладнення, реорганізації, асиметрії; він отримує насолоду, кидаючи виклик хаосу і просуваючись до розв'язку і синтезу;

здатність виходити за межі під час вирішення проблем: так, наприклад, учені вважають "гарними" лише питання, які дають цікаві, несподівані відповіді, що дозволяє поглянути на проблему з іншого боку, отри-

мати креативне рішення чи зробити відкриття;

ментальну мобільність, що дає творчим особистостям можливість знаходити нові перспективи під час вирішення традиційних чи нестандартних проблем: такі особистості схильні думати і міркувати "всупереч"; міркуючи метафорично і за аналогією, вони зрештою приходять до припущень, що приводять до правильного рішення;

готовність ризикувати і помилятися: творчі особистості здатні навчатися на власних помилках, працюючи на межі можливостей, там, де великий ризик помилки, креативно обдаровані люди з більшою ймовірністю видають нові креативні результати;

прийняття сторонніх точок зору: креативні особистості схильні не тільки критично розглядати і аналізувати власні ідеї чи пропозиції, але також адекватно сприймати чужу думку чи критику, вони об'єктивні, що означає вихід за межі свого "Я", пошук і врахування порад компетентних колег, перевірку своїх ідей;

внутрішню мотивацію: творці заглиблюються у процес діяльності за власним бажанням, не заради зовнішніх матеріальних стимулів, їхню роботу каталізує насолода, задоволення і користь від роботи [10, с. 119–120].

Таким чином, креативність особистості за сучасних умов глобалізації, інформатизації, автоматизації та розповсюдження інновацій стає необхідним елементом конкурентоздатності підприємств та організацій у будь-яких сферах діяльності – від матеріального виробництва до сфери послуг.

Список використаної літератури

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: навч. посібник: у 2 кн. Кн. 1. Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка // [за ред. С. Панчишина і П. Островерха]. – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2006. – 723 с.
2. Інформація та знання як новітні фактори суспільного виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/Geoinfocentre/20-human-geograph-ukraine-world/269ref220> 41103.
3. Дацик А. А. Дослідження тенденцій креативної економіки в Росії і за кордоном / А. А. Дацик // Проблеми розвитку інноваційно-креативної економіки : збірник доповідей. – Москва : Креативна економіка, 2005. – С. 20–25.

4. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К. Р. Роджерс. – Москва: Б.и., 1994. – 150 с.

5. Холодная М. А. Психологические механизмы интеллектуальной одарённости / М. А. Холодная // Вопросы психологии. – 1993. – № 1. – С. 37–41.

6. Lubart T. Children's creative potential: an empirical study of measurement issues / T. Lubart, C. Pastreau, A.Y. Jacque, X. Caroff // Learning and Individual Differences. – 2010. – № 20. – P. 388–392.

7. Taylor C. W. Various Approaches to and Definitions of creativity / C.W. Taylor ; R.J. Sternberg (Ed.). – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1988. – P. 99–124.

8. Кульчицкая Е. И., Моляко В. А. Сирень одарённости в саду творчества : [монография] / Е. И. Кульчицкая, В. А. Моляко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2008. – 316 с.

9. Кирсанов К. Креативный и эвристический менеджмент / К. Кирсанов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ovsem.com/>

10. Боно Э. Латеральное мышление: учебник творческого мышления / Э. Боно. – Минск : Попурри, 2005. – 384 с.

Автор

Сотнікова Юлія Володимирівна, доцент кафедри економіки та соціальних наук, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
(yuliia.sotnikova@hneu.net)

Тези доповіді надійшли 16 січня 2019 року.

Опубліковано в авторській редакції.